

Analiza dosežkov poskusnega preverjanja znanja v 3. razredu iz slovenščine

Državni izpitni center

Državni izpitni center
2019

Analiza dosežkov poskusnega preverjanja znanja
v 3. razredu iz slovenščine

Avtorica: *dr. Ina Ferbežar*

Izdal: *Državni izpitni center*

Računalniški prelom: *Jana Lavtar*

KAZALO

Analiza dosežkov poskusnega preverjanja znanja v 3. razredu.....	1
Dosežki po spolu	2
Specifikacijska tabela preizkusa znanja.....	3
Slovenščina, poskusno preverjanje v 3. razredu 2019	4
Navodila za vrednotenje: moderacija in vrednotenje	9
Analiza dosežkov po postavkah v specifikacijski tabeli	9
Referenčno vrednotenje.....	12
Sklepne ugotovitve	13

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Osnovni statistični podatki	1
Preglednica 2: Sestava preizkusa po taksonomskih stopnjah.....	3
Preglednica 3: Specifikacijska tabela, slovenščina, 3. razred	4

KAZALO SLIK

Slika 1: Primerjava porazdelitev dosežkov učenk in učencev pri slovenščini, 3. razred	2
--	---

Analiza dosežkov poskusnega preverjanja znanja v 3. razredu

Letos je bilo poskusno preverjanje znanja v 3. razredu izvedeno drugič (lani prvič po letu 2005). Preizkus iz slovenščine je potekal 3. aprila 2019, pri izvedbi je prostovoljno sodelovalo 131 šol. Učiteljice in učitelji so lahko sami izbirali uro izvedbe (večina jih je izbrala 1. uro). Za preizkus je bilo predvidenih 45 minut, izvajalci so glede tega dobili natančna navodila. Kljub temu sta dva učitelja v vprašalniku po izvedenem preizkusu komentirala, da sta učenkam in učencem podaljšala čas pisanja za 15 minut (morda pa se jih je za tako izvedbo odločilo še več). To pomeni, da je treba to analizo dosežkov jemati s pridržkom.

Osnovne statistične podatke prikazuje spodnja preglednica:

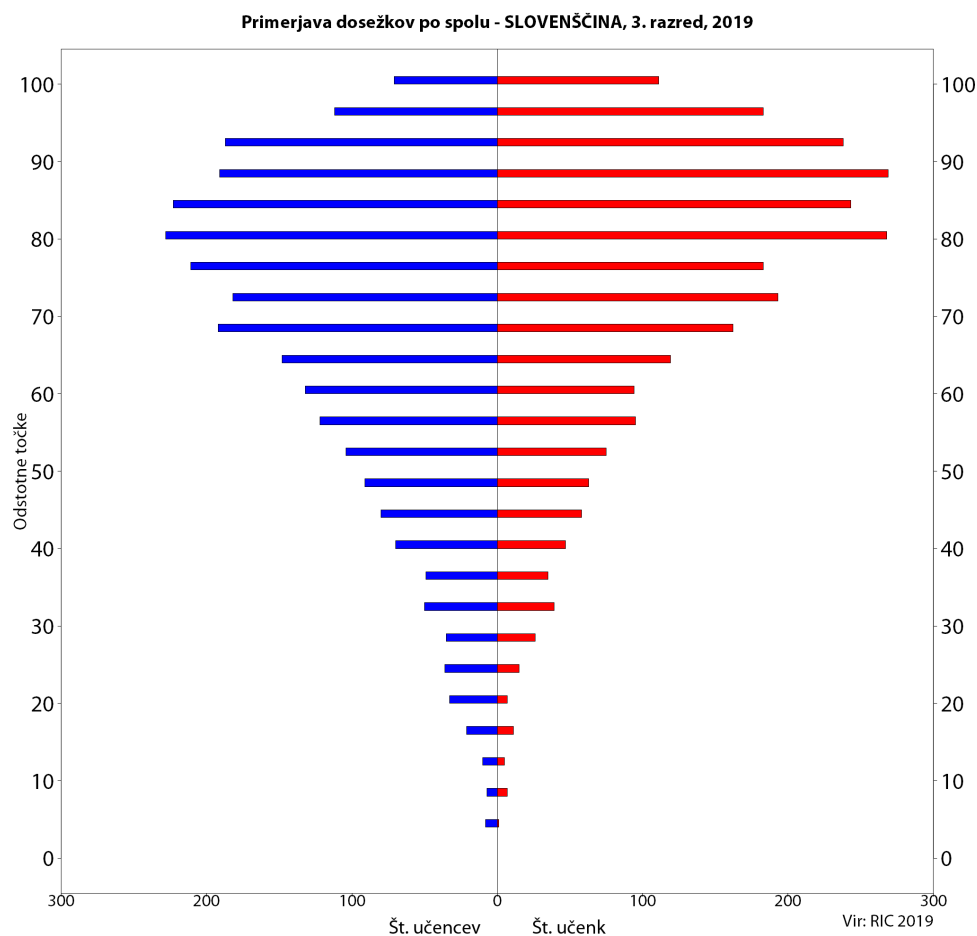
Preglednica 1: Osnovni statistični podatki

Število učenk in učencev	5.185
Število postavk v preizkusu	22
Možne točke	25
Povprečno število točk	17,83
Povprečno število točk v odstotkih	71,32
Standardni odklon	0,20
Indeks težavnosti	0,71
Indeks zanesljivosti	0,84

Skupni dosežek na poskusnem preverjanju znanja je bil z 71,32 odstotne točke povsem enak kot v letu 2018 in je precej visok. Tudi letošnji preizkus je bil za učenke in učence očitno lahek, 184 jih je doseglo vse točke, le 1 ni dosegel nobene točke. Preizkus ima visoko stopnjo zanesljivosti, kar pomeni, da je ustrezno izmeril zmožnost učenk in učencev, ki smo jo merili (bralno pismenost).

Dosežki po spolu

Slika 1: Primerjava porazdelitev dosežkov učenk in učencev pri slovenščini, 3. razred

Slika kaže Gaussovo krivuljo, ki je tako pri učenkah kot pri učencih pomaknjena v desno. Preizkus je bil razmeroma lahek, hkrati pa ni najbolje ločil učenk in učencev z visokimi dosežki od tistih z najvišjimi dosežki. Podobno smo ugotavljali tudi v lanskem preizkusu.

Učenke so bile na preizkusu nekoliko uspešnejše: vrh krivulje je med 80 in 90 odstotnimi točkami, pri učencih med 75 in 85. Kot je razvidno iz slike, je najvišjih dosežkov pri učencih nekoliko manj kot pri učenkah, za najnižje dosežke pa velja ravno nasprotno. Takšna razlika je glede na kognitivni razvoj otrok pričakovana, o njej pa pričajo tudi dosežki na NPZ v 6. in 9. razredu.

Specifikacijska tabela preizkusa znanja

Preizkus je po navodilih Državne komisije preverjal bralno pismenost. Delovna skupina za pripravo preizkusa se je za strukturo preizkusa odločila glede na lanske izkušnje, te pa so vključevale tudi povratno informacijo učiteljev in učiteljic ter strokovnjakov in strokovnjakinj za opismenjevanje in priporočila strokovne literature. Pri pripravi preizkusa je skupina izhajala iz učnega načrta (UN) za prvo triletje.

Zaradi visokih dosežkov na lanskem preizkusu, ki je bil sestavljen ob večdelnem neumetnostnem besedilu, in po nasvetu strokovnjakov je delovna skupina sprva preizkus zasnovala ob neumetnostnem besedilu, ker pa je bilo to zelo kratko, se je odločila za dvodelno zgradbo preizkusa, kot to velja tudi za 6. in 9. razred. Tako so književni del sestavljale naloge ob neznanem umetnostnem besedilu (UB), jezikovni del pa naloge ob kratkem neznanem neumetnostnem besedilu (NUB). Tretješolke in tretješolci imajo omejene (a razvijajoče se) izkušnje s svetom, zato jim morajo biti teme besedil, ki jih berejo, blizu, poznati pa morajo tudi besedilne vrste. V UN glede tega veljajo omejitve, zato se je delovna skupina odločila za ljudsko pravljico in vabilo (izmišljeno besedilo). Tipi nalog so bili poznani (vključene so bile naloge zaprtega, polodprtega in odprtega tipa). Skupno 18 nalog z 22 postavkami je preverjalo doseganje standardov znanja iz UN (gl. specifikacijsko tabelo). Sestavo preizkusa glede na taksonomske stopnje kaže preglednica 2.

Preglednica 2: Sestava preizkusa po taksonomskih stopnjah

Ravni zahtevanega znanja	Predviden delež v preizkusu
1. Znanje in poznavanje	35 %
2. Razumevanje in uporaba	45 %
3. Samostojno reševanje novih problemov, samostojna interpretacija, vrednotenje	20 %

Specifikacijska tabela (preglednica 3) prikazuje, katere standarde znanja oz. cilje po UN merijo posamezne naloge v preizkusu in na katere taksonomske ravni spadajo.

Slovenščina, poskusno preverjanje v 3. razredu 2019

Preglednica 3: Specifikacijska tabela, slovenščina, 3. razred

I. DEL (KNJIŽEVNOST: Naloge se navezujejo na besedilo *Dobra vila v dolini Soče* (vir: slovenske ljudske o vilah in škratih. Zmajček, l. 20, št. 1, september 2013))

Naloga	Točke	ZMOŽNOST, STANDARD ZNANJA	Taksonomska stopnja	VSEBINE	Tip naloge
		Razvijanje recepcijske zmožnosti z branjem umetnostnih besedil in pisanjem o njih		UN, str. 14	
1	1	Učenec skladno s cilji iz tega učnega načrta pridobi literarnovedno znanje. – Pokaže ga tako, da pozna, razume in uporablja temeljne literarnovedne izraze, določene s tem učnim načrtom.	znanje	UN, str. 79	1.2
2	1	Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pokaže tako, da: – pove, o čem govori prebrano književno besedilo.	razumevanje	UN, str. 77	1.2
3	1	Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pokaže tako, da: – pove, kdo so glavne književne osebe.	razumevanje	UN, str. 77	1.8
4	1	Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da: – odgovori na vprašanja o besedilu.	razumevanje	UN, str. 78	1.8
5	1	Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pokaže tako, da: – pove kje se je dogajalo.	razumevanje	UN, str. 77	1.8
6	1	Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da: – odgovori na vprašanja o besedilu. Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da: – odgovori na vprašanja o besedilu, – obnovi književno dogajanje.	razumevanje analiza sinteza	UN, str. 78	1.8

Naloga	Točke	ZMOŽNOST, STANDARD ZNANJA	Taksonomska stopnja	VSEBINE	Tip naloge
7	1	Zmožnost predstavljanja, vživljanja v osebo, poistovetenja z osebo, privzemanja vloge književne osebe pokaže tako, da: – poimenuje izbrano književno osebo.	razumevanje	UN, str. 78	1.8
8	2	Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da: – odgovori na vprašanja o besedilu. Učenci ob besedilih spoznavajo in opazujejo razlike med svetom, v katerem živijo, in domišljijanskim svetom v književnem besedilu. Učenci prepoznavajo za pravljično značilne književne osebe, čudeže in pravljično dogajanje, nedoločenost kraja in časa dogajanja. (UN, str. 15)	znanje razumevanje	UN, str. 79	1.8
9	1	Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da: – odgovori na vprašanja o besedilu. Učenci upovedujejo temo/ <i>sporočilo</i> besedila z učiteljevo pomočjo. (UN, str. 17)	analiza sinteza vrednotenje	UN, str. 77	1.2
10	2	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja. Učenec tvori ustrezna, razumljiva, jezikovno pravilna in zaokrožena besedila, njegova/njena pisava je čitljiva.	uporaba analiza sinteza	UN, str. 75	3.1
Skupaj točk KNJIŽEVNOST : 12					

II. DEL (JEZIK: Naloge se navezujejo na *vabilo*, ki je bilo posebej napisano za ta preizkus)

Naloga	Točke	ZMOŽNOST, STANDARD ZNANJA	Taksonomska stopnja	VSEBINE	Tip naloge
1	2	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, da svoje razumevanje prebranega besedila dokaže tako, da: – povzame bistvene podatke.	razumevanje	UN, str. 75	1.8
2	1	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, da svoje razumevanje prebranega besedila dokaže tako, da: – povzame bistvene podatke. Učenec v pomensko in oblikovno pravih povedih izrazi čas dejanja glede na čas sporočanja in glede na časovno razmerje do drugih dejanj.	razumevanje	UN, str. 75	1.1
3	1	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, da svoje razumevanje prebranega besedila dokaže tako, da: – povzame bistvene podatke.	razumevanje	UN, str. 76	1.8
4	1	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito METAJEZIKOVNO ZMOŽNOST. Pokažejo jo tako, da pozna, razume in uporablja jezikoslovne izraze, določene v tem učnem načrtu. Učenci poznajo, razumejo in uporabljajo naslednje jezikoslovne izraze: – vprašaj, klicaj.	znanje	UN, str. 77 UN, str. 13	1.8
5	2	Poimenovalno zmožnost pokaže tako, da: – k danim besedam doda pravilne besede iz istega tematskega polja, pravilne protipomenke.	znanje uporaba	UN, str. 75	1.8

Naloga	Točke	ZMOŽNOST, STANDARD ZNANJA	Taksonomska stopnja	VSEBINE	Tip naloge
6	2	Pravopisno zmožnost pokaže tako, da: – pravilno piše znana lastna imena bitij, – pravilno piše bližnja zemljepisna lastna imena, – prepozna svoje in tuje tovrstne pravopisne napake ter jih odpravi.	znanje uporaba	UN, str. 76	1.9
7	1	Skladenjsko zmožnost dokaže tako, da: – v povedih uporablja samostalnike v pravilni skloni obliki.	uporaba	UN, str. 76	1.6
8	3	Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, – da na koncu 3. razreda piše s pisanimi črkami daljša besedila tistih vrst, ki so predpisane s tem učnim načrtom – tvori ustrezna, razumljiva, jezikovno pravilna in zaokrožena besedila, njegova/njena pisava je čitljiva.	uporaba analiza sinteza	UN, str. 75	3.1
Skupaj točk JEZIK : 13 Skupaj točk OBA DELA : 25					

Naj tu poudarimo, da je pri pripravi preizkusa največji izziv izbira UB, saj mora to upoštevati ne le specifično ciljno publiko (tretješolke in tretješolci), ampak tudi zadostiti zahtevam UN in samega preizkusa – glede besedilne vrste, dolžine in predvsem celovitosti besedila (odlomki se zdijo v 3. razredu slabša možnost), jezikovne zahtevnosti itd. Prva različica preizkusa (pred recenzijo) je bila malenkost drugačna, na predlog recenzentov je delovna skupina spremenila nekatere naloge, za večje popravke pa se zaradi časovne stiske ni odločila – tudi zaradi nasprotujočih si komentarjev recenzentov: obema se je zdel preizkus z 2 besediloma (pre)dolg, UB se je zdelo prekratko, eden je naloge ocenil kot povprečno težke, drugi je menil, da preverjajo le minimalne standarde. Delovna skupina je v danih okoliščinah upoštevala komentarje v največji možni meri in npr. popravila navodila (I. del, 3. naloga: Kdo sta glavni književni osebi? → Kdo sta književni osebi?, 6. naloga: Zakaj se je vila pastirju zahvalila? → Kako se je vila pastirju zahvalila?, II. del, 2. naloga: Predstavitev knjige bo trajala ... → Pravljica bo trajala ...), v navodila za vrednotenje pa dodala možne rešitve, kot sta jih predlagala.

Recenzenta sta na nekaj mestih komentirala, da nekatere naloge iz književnega dela sodijo v jezikovni del (besedilna vrsta, ki se obravnava pri jeziku, in opis pastirja), a se je delovna skupina vseeno odločila za kombinacijo z utemeljitvijo, da učenke in učenci v 3. razredu še ne ločujejo jezika in književnosti na enak način kot kasneje, prav tako se v naši šoli načeloma spodbuja k medpredmetnemu povezovanju.

Učiteljice in učitelji, ki so izvedli preizkus, so v anketi ocenili, da sta bili izhodiščni besedili ustrezni tako po dolžini kot po zahtevnosti (približno 95 % vprašanih), preizkus se jim je večinoma zdel ustrezno zahteven (89 %), četrtina jih je bila kritična do časovne omejitve (učenke in učenci so imeli premalo časa). Morda se je prav med slednjimi kdo odločil za podaljšanje časa (gl. zgoraj). Večini se nobena od nalog ni zdela preveč zahtevna (88 %) ali premalo zahtevna (98 %). Nekateri komentarji so se nanašali na UB, češ da ga niso pričakovali, na kombinacijo dveh besedil, češ da je prezahtevna, da je učenke in učenci niso vajeni in da je preizkus predolg ipd. A dosežki temu ne pritrjujejo, prav nasprotno.

Navodila za vrednotenje: moderacija in vrednotenje

Po izvedbi preizkusa je delovna skupina glede na odgovore učenk in učencev dopolnila navodila za vrednotenje s še sprejemljivimi odgovori in z dodatnimi navodili glede zapisa odgovorov in nesprejemljivih odgovorov. Pokazalo se je, da so bila nekatera vprašanja tako odprta, da so dopuščala tudi drugačne odgovore, kot jih je predvidela delovna skupina (v 6. nalogi I. dela je bil npr. sprva predviden le odgovor *Tako, da mu je pokazala pot domov*, številni učenci in učenke pa so vprašanje razumeli dobesedno in odgovor prepisali iz UB »*Hvala ti. Rešil si mi življenje.*«, kar je seveda povsem sprejemljivo). Hkrati pa so učitelji in učiteljice, ki so preizkus vrednotili, pričakovali veliko toleranco do (nenatančnih) odgovorov (npr. v 8. nalogi naj bi zapis pravljичne prvine – zlate palice – nadomestil pravljичni dogodek ipd.). Gl. tudi v nadaljevanju.

Nekatera dodatna navodila so bila povezana z jezikovno pravilnostjo in natančnostjo odgovorov, še posebej v jezikovnem delu (zapis datuma z letnico v 1. nalogi, pravilen zapis protipomenk v 5. nalogi, pravilen zapis besede v 7. nalogi itd.).

Učiteljice in učitelji so bili z navodili za vrednotenje večinoma zadovoljni, saj z vrednotenjem glede na rezultate vprašalnika niso imeli težav (86 %) pa tudi točkovanje nalog se jim je zdelo ustrezno (okoli 84 %). Ta rezultat je za nekaj odstotkov nižji kot lansko leto, iz komentarjev učiteljic in učiteljev pa izhaja, da si želijo bolj natančnih navodil za vrednotenje jezikovne pravilnosti oz. si želijo, da bi jezikovno pravilnost zahtevali pri vseh odgovorih.

Analiza dosežkov po postavkah v specifikacijski tabeli

V nadaljevanju podrobneje prikazujemo, kako uspešno so učenke in učenci reševali posamezne naloge; pri tem posebej poudarjamo tiste zmožnosti, pri katerih smo zaznali določene skupne značilnosti.

Naloge drugega poskusnega preverjanja so preverjale zmožnost branja UB in NUB ter pisanja NUB, nekatere pa tudi jezikovno (poimenovalno, pravopisno, skladijsko zmožnost) in metajezikovno zmožnost. Skupno je preizkus sestavljalo 18 nalog z 22 točkovanimi enotami – v I. delu 10 (11 točkovanih enot), v II. delu pa 8 (11 točkovanih enot). Večina nalog I. dela (vse razen ene) je bila povezana z izhodiščnim besedilom, v II. delu pa so bile z izhodiščnim besedilom povezane 4 naloge, 4 pa so bile »samostojne« (poleg tvorbe še 3, ki so preverjale jezikovno zmožnost).

Naloge so bile sestavljene glede na določila učnega načrta (Uresničevanje ciljev predmeta, str. 98), pri tem so se 3 naloge I. dela nanašale na izhodiščno besedilo kot celoto, 6 pa na posamezne sestavine v njem; v II. delu so se z izhodiščnim besedilom povezoval 4 naloge.

Izhodiščno UB je bila pravljica o izgubljenem pastirju, v izvirniku namenjena mladim bralcem, NUB pa vabilo, ki ga je delovna skupina napisala posebej za potrebe poskusnega preverjanja (gl. specifikacijsko tabelo). Besedili sta bili opremljeni s sliko, kar so nekateri učitelji in učiteljice (povsem relevantno) ocenili kot neprimerno (svetlolasa vila bi lahko bila tudi zlatolasa; vabilo na pravljичno urico je nekoliko kičasto ipd.). Tisk je bil črno-bel.

I. DEL

Zmožnost branja umetnostnega besedila je v preizkusu preverjalo prvih 9 nalog, večinoma so preverjale razumevanje (2. taksonomsko raven). Učenke in učenci z nalogami večinoma niso imeli težav, to kažejo tudi indeksi težavnosti (IT), ki se gibljejo med 0,50 in 0,98. Večina odgovorov (razen pri 8. nalogi) je bila ovrednotena z 1 točko, kar pomeni, da je te naloge uspešno rešilo med 50 % in 98 % učenk in učencev. Večina nalog je bilo ustrezno občutljivih, kar pomeni, da so dobro ločile med bolj in manj uspešnimi učenkami in učenci (indeks diskriminacije oz. ID nalog se giblje med 0,26 in 0,53; najnižji še sprejemljiv ID je 0,20). Le pri eni nalogi občutljivost ni bila ustrezna (1. naloga z ID = 0,14); gre za nalogo, ki je bila v celem preizkusu tudi najlažja – pravilno jo je rešilo kar 98 % učenk in učencev, preverjala pa je I. taksonomsko raven (znanje). Razlog za to je velika omejitev besedilnih vrst v prvem triletju. To je tudi edina naloga v preizkusu, kjer pri vrednotenju ni prihajalo do nikakršnih odstopanj (indeks objektivnosti oz. IO je 1).

Nekaj težav so imeli učenci in učenke le z naslednjimi nalogami:

V 7. nalogi so morali v UB poiskati dve sopomenki (poimenovanji) za pastirja. Nalogo je pravilno rešila polovica učenk in učencev (IT = 0,50), iz komentarjev učiteljic in učiteljev pa izhaja, da so imeli otroci težave z razumevanjem besede poimenovanje. Naloga je zelo dobro ločila uspešnejše učenke in učence od manj uspešnih (indeks diskriminacije oz. ID = 0,44; za primerjavo). Podobno velja za 8. nalogo: ta je od učenk in učencev zahtevala, da v UB poiščejo utemeljitev trditve, da je besedilo domišljjsko (IT naloge je 0,61, ID pa 0,53). Tudi 9. naloga z IT = 0,55 sodi med težje naloge v preizkusu; v njej so učenke in učenci določali glavno sporočilo besedila in pri tem izbirali med 3 možnimi odgovori. Da je šlo očitno za težji nalogi v preizkusu kaže tudi dejstvo, da je 7. nalogo opustilo približno 6,5 % učenk in učencev, 8. nalogo pa 12,5 % (največ v celem preizkusu).

Tu se zdi primerno opozoriti, da je v tem delu preizkusa prihajalo do odstopanj pri vrednotenju; do takih odstopanj običajno prihaja pri nalogah, ki so bolj odprte oz. se pri njih pričakujejo odgovori po smislu (kot je npr. 6. naloga z IO = 0,76 ali 8. naloga z IO = 0,84). Takšna odstopanja so tudi povsem pričakovana, saj ni dvojnega vrednotenja, učiteljice in učitelji se zanj ne usposablajo, ampak se morajo zanašati na navodila, v teh pa ni mogoče predvideti prav vseh sprejemljivih odgovorov. V letošnjem preizkusu pa je do odstopanj prihajalo tudi pri zaprtih nalogah, ki sicer zahtevajo zapis odgovorov, a so ti enoznačni (npr. 3., 4., 5., 7. naloga, IO = med 0,72 in 0,82). Domnevamo, da je pri teh nalogah do odstopanj prihajalo zaradi različne tolerance do napak pri zapisovanju jezikovnih odgovorov.

II. DEL

Zmožnost branja neumetnostnega besedila so v preizkusu preverjale 3 naloge (1.–3.), vse so preverjale razumevanje. Te naloge učenkam in učencem niso predstavljale večjih težav (IT = med 0,71 in 0,89). Nekoliko posebna je bila 4. naloga, ki je zahtevala nekaj več miselnih operacij in je bila z IT = 0,39 tudi najtežja v celotnem preizkusu. Naloga je preverjala jezikovno in metajezikovno znanje v kombinaciji z izhodiščnim besedilom: učenke in učenci so morali v besedilu poiskati dve končni ločili in ju poimenovati. Vse 4 naloge so dobro ločile med uspešnimi in manj uspešnimi učenkami in učenci, ID je med 0,23 in 0,44; najslabše je ločila 2. naloga (ID = 0,23), kar pa zaradi dejstva, da gre za nalogo alternativnega tipa, kjer se izbira zgolj med dvema možnostma in je možnost ugibanja večja, ne preseneča.

Jezikovno zmožnost (poimenovalno, pravopisno, skladijsko) in metajezikovno zmožnost so preverjale vse ostale naloge v tem delu preizkusa, in sicer 5., 6. in 7. naloga (poleg deloma 4. gl. zgoraj). Vse so preverjale znanje in uporabo (1. in 2. taksonomska raven). Z nalogami učenke in učenci niso imeli težav (IT nalog je visok, med 0,77 in 0,83). 5. b-nalogo je opustilo 6,5 % učenk in učencev, 5. a-nalogo 0,5 % manj.

7. nalogo, ki je preverjala dvojinsko obliko samostalnika pravljica, je opustilo skoraj 7 % učenk in učencev, naloga pa preostalim ni povzročala težav (IT = 0,78) in je med njimi tudi zelo dobro ločila (ID = 0,48).

Je pa tudi v II. delu preizkusa pri nalogah, čeprav so bile zaprtega tipa, prihajalo do nekaterih odstopanj pri vrednotenju. Menimo, da se je to zgodilo zaradi različne stopnje tolerantnosti do jezikovnih napak, kar pomeni, da bo treba v prihodnje poskrbeti za resnično natančna navodila glede tega.

Zmožnost pisanja oz. tvorjenja neumetnostnih besedil sta preverjali dve nalogi s 5 točkovanimi enotami, in sicer 10. naloga v I. delu in 8. naloga v II. delu. Obe sta preverjali zmožnosti na 3. taksonomski stopnji. Pri 10. nalogi I. dela so morali učenke in učenci v 3 povedih samostojno opisati pastirčka na sliki in v vsaki povedi navesti vsaj 1 njegovo zunanjo lastnost. Naloga je preverjala vsebino in jezikovno pravilnost; kar zadeva vsebino, naloga za učenke in učence ni bila zelo težka (IT = 0,67), več težav pa jim je povzročala jezikovna pravilnost (IT = 0,47).

Podobno velja za 8. nalogo v II. delu, pri kateri so učenke in učenci napisali čestitko. Naloga je imela 3 točkovane enote (zgradbo, vsebino in jezikovno pravilnost), vsaka je prinesla po 1 točko. Zgradba učenkam in učencem ni predstavljala težav (IT = 0,77), saj jo je ponudil že sam obrazec, nekaj več jih je bilo z vsebino (IT = 0,66) in predvsem z jezikovno pravilnostjo (IT = 0,47, enako kot v 10 nalogi v I. delu). Da jezikovna pravilnost tretješolkam in tretješolcem predstavlja težave, je pričakovano: 1) s samostojnim pisanjem še nimajo veliko izkušenj, 2) učenke in učenci vabila pišejo svojim prijateljem in v svojem, ne v tujem imenu, 3) naloga je bila zadnja v preizkusu in je morda manj uspešnim učenkam in učencem zanj zmanjkalo časa (nalogo je opustilo dobrih 7 % učenk in učencev).

Tvorbne naloge so taksonomsko najzahtevnejše in običajno najboljše ločijo bolj in manj uspešne učenke in učence (ID 10. naloge I. dela je 0,35, 8. II. dela pa 0,53). Hkrati pa so to tudi naloge, pri katerih običajno prihaja tudi do največjih odstopanj pri vrednotenju (velja za prav vse jezikovne preizkuse). Do največjih odstopanj med ocenjevalkami in ocenjevalci ter referenčnim vrednotenjem je v letošnjem poskusnem preizkusu prišlo pri vrednotenju jezikovne pravilnosti pri obeh tvorbnih nalogah (IO = 0,59 pri 10. in IO = 0,53 pri 8. nalogi).

Gre za naloge, pri katerih se – pa naj bodo navodila za vrednotenje še tako natančna – odgovori vrednotijo subjektivno; ljudje pač navodila različno razumemo, prav tako različno razumemo odgovore, imamo različne tolerančne prage (kar zadeva vsebino in predvsem jezikovno pravilnost), vrednotimo glede na svoje lastne standarde, kdaj lahko tudi kaj spregledamo in tako naprej. Manjšo objektivnost pri vrednotenju teh dveh nalog lahko pripišemo tudi dejstvu, da so učiteljice in učitelji vrednotili preizkuse svojih učenk in učencev; poleg usposabljanja za vrednotenje tovrstnih nalog bi bila možna rešitev tudi drugačen sistem vrednotenja preizkusov učenk in učencev (učiteljice in učitelji naj bi vrednotili preizkuse tistih, ki jih ne učijo oz. ne poznajo). Dodaten ukrep pa bi bilo dvojno vrednotenje (končno število točk kot povprečje točk).

Referenčno vrednotenje

Člani delovne skupine so ovrednotili 311 preizkusov (t. i. referenčno vrednotenje). Takšno dvojno vrednotenje je v pomoč pri ugotavljanju, kako natančna so navodila za vrednotenje in kako uporabna so. Primerjava med ocenjevanjem učiteljic in učiteljev ter delovno skupino je pokazala nekaj manjših odstopanj, in sicer pri tistih nalogah, ki so zahtevale odgovore po smislu. Vendar tu ni šlo za sistematične razlike v vrednotenju, temveč za nekatere posamične primere, ki so najverjetneje posledica nenatančnega sledenja navodilom za vrednotenje ali hitenja in manj njihovega različnega interpretiranja. To velja za obe primerjani skupini.

Več odstopanj je bilo po pričakovanjih pri vrednotenju obeh tvorbnih nalog (10. v 1. delu in 8. v drugem delu preizkusa). Pri teh nalogah sta se primerjalni skupini razhajali pri vrednotenju obeh oz. vseh treh kategorij (v 10. nalogi 1. dela vsebine in jezikovne pravilnosti, pri 8. nalogi 2. dela pa vsebine, zgradbe in jezikovne pravilnosti). Pri tem ni mogoče reči, ali so bili pri vrednotenju »strožji« ocenjevalke in ocenjevalci ali člani delovne skupine za pripravo preizkusa v 3. razredu. Tudi tu lahko torej rečemo, da ni šlo za sistematična, ampak naključna odstopanja. Sistematično dvojno vrednotenje teh nalog bi seveda omogočilo večjo objektivnost, a zaradi praktičnih razlogov na to (še) ne gre računati.

Sklenemo lahko, da so bila navodila za vrednotenje na letošnjem preizkusu za 3. razred večinoma dovolj natančna, da so omogočila ustrezno vrednotenje, da so torej ustrezno usmerjala ocenjevalke in ocenjevalce. Kaže pa poudariti, da navodil za vrednotenje tvorbnih nalog nikoli ni mogoče opredeliti tako natančno, da bi omogočila povsem enoznačno razumevanje in posledično vrednotenje napisanih besedil – ocenjevalke in ocenjevalci lahko različno razumejo navodila, so do netočnih oz. premalo točnih odgovorov bolj ali manj popustljivi in imajo tudi različna pričakovanja glede jezikovne pravilnosti.

Sklepne ugotovitve

Sklenemo lahko, da tretješolke in tretješolci pri slovenščini večinoma dosegajo standarde znanja, predvidene v prvem triletju: v umetnostnem besedilu dobro razumejo temo in glavno sporočilo ter bistvene podatke (prepoznajo npr. književne osebe, dogajanje, dogajalni prostor, domišljijske prvine), v neumetnostnem besedilu pa znajo povzeti bistvene podatke. Precej uspešni so tudi pri samostojnem tvorjenju smiselnih (manj pa tudi jezikovno pravilnih) besedil, naloge opuščajo bistveno manj kot starejši učenci in učenke. To pomeni, da učiteljice in učitelji v prvem triletju pri pouku slovenščine delajo uspešno in ustrezno vodijo učenke in učence pri razvijanju bralne pismenosti. Kljub temu učiteljicam in učiteljem v 3. razredih svetujemo, da učenke in učence spodbujajo k čim bolj natančnemu oblikovanju odgovorov in samostojnemu pisanju, pri čemer naj bodo še posebej pozorni na jezikovno pravilnost.

Tu je treba poudariti, da letošnji poskusni preizkus ni vseboval težjih nalog in nalog na višjih taksonomskih ravneh (razen tvorbnih), saj je šlo s kombinacijo 2 vrst besedil v enem preizkusu za svojevrstno posebnost, ki je učenke in učenci pri pouku niso vajeni. Poleg tega nobeno od besedil ni omogočalo težjih nalog – obe besedili sta linearni in jezikovno nezahtevni (ob UB npr. ni bilo mogoče preverjati razumevanja metaforične rabe besed).

Ugotovitve dveh poskusnih preverjanj znanja iz slovenščine v 3. razredu lahko sklenemo v naslednjih devet priporočil:

- 1) Preverjanje je za svoj namen ustrezno zasnovano (preverjanje bralne pismenosti), struktura preizkusa je s predlaganim razmerjem taksonomskih ravni smotrna. S tem kaže nadaljevati.
- 2) Če se bo preizkus v 3. razredu uveljavil, naj bo na voljo dovolj časa za njegovo pripravo.
- 3) V obeh poskusnih preverjanjih (leta 2018 in 2019) se je pokazalo, da sta bila preizkusa nekoliko prelahka, predvsem pa nista najbolje ločila učenk in učencev z visokimi od tistih z najvišjimi dosežki. (Te ugotovitve sicer kaže jemati s pridržkom; najprej zaradi omejenega števila sodelujočih šol, pa tudi zaradi nekoliko samovoljne izvedbe preizkusa nekaterih učiteljev oz. učiteljic). Preizkus zato kaže ustrezno »nadgraditi« tudi s težjimi nalogami. Gl. tudi naslednjo točko.
- 4) Kombinacija dveh različnih besedil je manj primerna, kaže torej izbrati eno samo besedilo (ali UB ali NUB, morda vsako leto v alternaciji). To naj bo nekoliko daljše in naj omogoča tudi pripravo težjih nalog oz. nalog na višjih taksonomskih ravneh (poleg tvorbnih nalog).
- 5) Navodila za vrednotenje naj bodo še bolj natančna – tako kar zadeva vsebino kot – in morda predvsem – jezikovno pravilnost.
- 6) Učiteljice in učitelji naj pri izvedbi natančno upoštevajo navodila RIC-a (naj ne podaljšujejo časa pisanja ipd.).
- 7) Učiteljice in učitelji naj se za vrednotenje preizkusov usposabljaajo.
- 8) Učiteljice in učitelji naj ne vrednotijo preizkusov svojih učenk in učencev, saj bodo pri tem (hote ali nehote) ocenjevali tudi njihov napredek.
- 9) Tretješolke in tretješolci za preverjanje znanja potrebujejo varno okolje, zato je treba premisliti, kako v prihodnje izvajati preizkus (predvsem tu mislimo na določitev ure izvedbe).

Dobra vila v dolini Soče

Na bregu Soče je nekdaj stala koč, v kateri je živel reven kmet s sinom, ki je pasel ovce. Nekega dne je fantič zašel v gozd in ni našel poti domov. Prišel je do studenca in v travi ob vodi zagledal ribico, ki se je nemočno premetavala. Hitro jo je položil v vodo, a v tistem trenutku se je spremenila v prelepo vilo.

»Hvala ti. Rešil si mi življenje. Kako naj ti to poplačam?« je spregovorila vila.

»Prosim, pokaži mi pot domov,« jo je zaprosil pastir. Vila je vodila dečka skozi gozd in ga pripeljala do njegovega doma.

Pastir bi se ji rad zahvalil, a dobra vila je nenadoma izginila, njegova pastirska palica pa se je v tistem trenutku spremenila v zlato palico.

I. DEL

Naloge se navezujejo na besedilo *Dobra vila v dolini Soče*.
Preberi besedilo 1 in reši naloge.

1. Besedilo je ... Obkroži.

pesem

predstava

pravljica

novica

risanka

	1
--	---

2. Besedilo govori o ... Obkroži.

A nesrečnem kmetu.

B izgubljenem pastirju.

C zlatolasi vili.

Č zlati ribici.

	1
--	---

3. Kdo sta književni osebi?

	1
--	---

4. Pastir se je izgubil. Iz besedila izpiši poved, ki govori o tem.

	1
--	---

5. Kje je pastir srečal vilo?

	1
--	---

6. Kako se je vila pastirju zahvalila?

	1
--	---

7. Kako je pastir v besedilu še poimenovan? Napiši dve poimenovanji.

	1
--	---

8. Besedilo je domišljijско. Navedi dva dogodka iz besedila, ki to kažeta.

	2
--	---

9. Kaj je glavno sporočilo besedila? Obkroži.

- A Dobro vedno premaga zlo.
- B Dobra dela so nagrajena.
- C Nikoli ne smemo obupati.

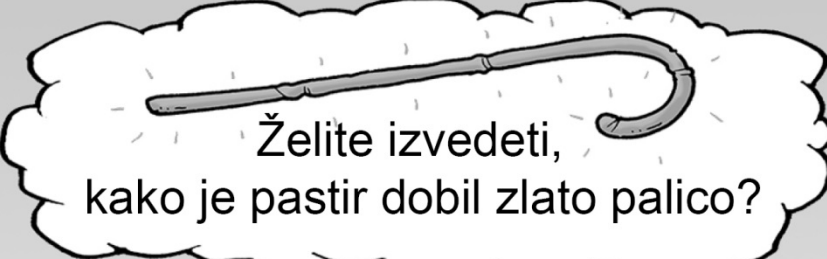
	1
--	---

10. V treh povedih opiši pastirčka na sliki. V vsaki od teh povedi navedi vsaj eno njegovo zunanjo lastnost.

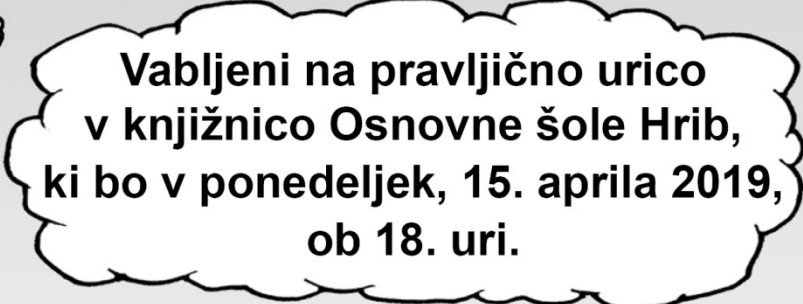

	2
--	---

Dragi otroci!

Želite izvedeti,
kako je pastir dobil zlato palico?

**Vabljeni na pravljico urico
v knjižnico Osnovne šole Hrib,
ki bo v ponedeljek, 15. aprila 2019,
ob 18. uri.**

Prebrali bomo kratko pravljico
Dobra vila v dolini Soče
in se o njej pogovorili.
Pravljica urica bo trajala eno uro.
Pravljico bo brala Helena Kovač.

Knjižničarka
Simona Marolt

II. DEL

Naloge se navezujejo na besedilo 2.

Preberi besedilo 2 in reši naloge.

1. V vabilu poišči podatke in jih napiši na črte.

Kaj se bo dogajalo? Pravljичna urica.

Kje bo dogodek? _____.

Kdaj bo dogodek (datum in ura)? _____.

	2
--	---

2. Preberi trditev in obkroži.

Pravljичna urica bo trajala do 19.30.

RES JE

NI RES

	1
--	---

3. Kdo vabi na pravljичno urico?

	1
--	---

4. V slovenščini imamo tri glavna končna ločila.

Kateri končni ločili se v besedilu pojavita samo enkrat?

Napiši ju z besedo.

	1
--	---

5. Besedama pripiši besedo z nasprotnim pomenom.

a) kratek _____

	1
--	---

b) začeti _____

	1
--	---

6. V napisani povedi sta dve napaki.

Poišči ju. Besedi napiši pravilno.

Tina in anže sta na poti v knjižnico prečkala reko savo.

	2
--	---

7. Besedo v oklepaju postavi v pravilno obliko in jo zapiši na črto.

Vsak teden preberem vsaj dve (pravljica) _____.

	1
--	---

8. Tretješolec Marko je napisal pravljico in zanjo dobil nagrado.

Kako mu je čestitko napisala sošolka Janja?

Tolmin, 3. april 2019

_____!

	3
--	---

Skupno število točk:

	25
--	----